

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

ОРГАН БЕЛАРУСКАГА СЯЛЯНСКАГА САЮЗУ.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: ВІЛЬНЯ, ПОЛАЦКАЯ 4. — (WILNO, POŁOSKA 4).
Рэдакцыя адчынена п'ятніца ад 9 да 6 гадзін апрача свята.
Газэта выходзіць раз у тыдзень.

Падпіска:

на адзін месяц — 1 зал., на 3 месяцы — 2 зал.,
на 6 месяцаў 4 зал., на год — 8 зал.

Цана абвестак:

на 1-ай старонцы 30 гр., 2 і 3-ай — 25 гр. і на 4-ай — 20 гр. за радок дробнага друку у ваднай палосцы. Жадаючыя іншых абвестак павінны звярнуцца да Адміністрацыі.

ПОЛЬСКИ БУДЖЭТ.

На сераду 3-га лістапада склікана звычайная сесія Сойму для разгляду гаспадарскага буджэту на 1926—27 год. Паводле канстытуцыі буджэт укладае Рада Міністраў, а разглядае і зацьверджае, або змяняе, ці зусім адкідае яго Сойм і Сэнат. У сувязі з гэтымі правамі й абавязкамі польскага парламэнту, цікава звярнуць увагу на гэтакі факт. Газэта „Głos Prawdy“, урадовы орган змясціў артыкул, у якім сказана, што гаспадарскае буджэт, прыняты Радай Міністраў, наступіць у Сойм толькі для дапоўнення формальнасцяў. Гэта значыцца, што Сойм павінен зацьвердзіць буджэт такім, якім прапануе яго ўрад, і на т не разглядаць яго, а толькі проста дзеля формальнасці перагаласаваць яго. Яшчэ быццам дзеля страху газета прыпамінае паслом сілу маёвага перавароту, калі-б яны асьмеліліся зрабіць ня так, як хоча ўрад. Ну й добрыя-ж адносіны між Урадам і Соймам!

Гэтыя адносіны ў надта незавіднае палажэнне паставяць тых паслоў, якія будуць галасаваць за буджэтам запрапанаваным урадам. Узноў тут прыпамінаецца пуга. Але ня ў гэтым рэч, звернім лепей болей увагі на лічбы буджэтных.

Усе даходы, прадбачаныя буджэтам роўны суме 1.899.252.571 залатоўка, у гэтым звычайныя даходы 1.706.914.851 зал., а надзвычайныя—192.337.720 зал.; звычайныя выдаткі роўны 1.838.948.702 зал., надзвычайныя—59.731.273 зал.

Даходы складаюцца з гэтакіх групаў: адміністрацыя — 1.211.191.697 зал., прадпрыемствы — 92.534.874 зал. і гаспадарскае манаполі 595.526.000 зал.

У выдатках асобных міністэрстваў, найбольшую суму забірае ваеннае міністэрства, міністэрства ўнутраных справаў і асветы.

Звернім тут увагу на факт, што звычайныя выдаткі перавышаюць звычайныя даходы на суму 132.033.851 зал., гэта значыцца, што звычайны гаспадарскае буджэт Польшчы зачыняецца вялікім недаборам на 132 мільёны зал. У сувязі з гэтым, ці-ж можна назваць, што Польшча дайшла да зраўнаважанага буджэту? Не, бо раўнавага польскага буджэту фікцыйная, апертая на надзвычайных даходах, якіх крыніцы скоро высахнуць, а тады будзе тое, што ўжо некалькі разоў было—польская залатоўка паліць уніз. Ёсць ведама, што польская валюта можа спасці й дзеля іншых прычынаў незалежна ад дзяржаўнага буджэту. Незалежна ад відавочнай нераўнавагі звычайнага буджэту, якая выражаецца ў дэфіцыце (нястачы) 132 мільёнаў зал., можа паўстаць іншая нераўнавага ў форме пераацэнкі нармальнага даходаў. Даходы могуць ня прынесці тае сумы, якую прадбачыў урад, бо насяленне Польшчы што раз балей бяднее, бо Польшча мае, адносна да замжнасці грамадзянаў,

вельмі вялікі буджэт. Гэты буджэт лажыцца ўсім сваім цяжарам на гаспадарскае жыццё і ў першую чаргу на земляробаў—сялянаў.

Даходы гаспадарства складаюцца пераважна з падат. каля 65% і з манаполіяў каля 30% усях даходаў. Дык бачым тое: што селянін не даплаце ў форме беспасярэдніх падаткаў, заплаце ў форме спажывання табакі, цукру ці хмельных напіткаў (алькоголю). Такім парадкам, большасць усях даходаў цячэ з кішані згалелага селяніна. Пішам згалелага дзеля таго, што дзяржаўныя і самаўрадовыя буджэты за мінулыя гады да таго ўжо абабралі сялянскія гупшы, што цяпер селянін зусім згалелы. Ніколі ні пры якім урадзе, ні пры якой окупацыі сяляне не плацілі такіх вялікіх падаткаў, як пад Польшчай. Ці вытрымае селянін далей плаціць такія падаткі—пакажа будучыня.

Але калі ў сялян ня стане падушак, кажухоў, хустак і інш. для эквэстратара, тады смела можна будзе сказаць, што наступае крызыс казны. Гэты крызыс ужо ў пэўнай меры выступаў, бо за будынківартоўні, якія ставіліся ля радавай граніцы дагэтуль незаплачана грошы, а работнікі ня могуць ніяк знайсці вінаватага, урад пасылае да супалкі, супалка да ўраду. Гэта здзек над прыватнымі асобамі. Але можа настаць падобны здзек і над ураднікамі, калі няхопіць грошы на выплату ім пэнсыі. Праўда, можна пачаць друкаваць білеты без залатога надкладу, але такі друк інфляцыйны павядзе за сабой узноў спадак польскае залатоўкі.

Незалежна ад гэтых агульных увагаў глянем цяпер, якая доля прыпадае Беларусам у гаспадарскае буджэце? Пэўне-ж

з боку даходаў беларускія сяляне і ўсё насяленне нясуць усе дзяржаўныя цяжары—плаціць падаткі пад усялякай іх формай. Але што-ж мы за гэта маем? Куды ідуць тыя грошы, што плаціць нашыя падатнікі? Грошы гэныя ідуць на войска, на паліцыю, на польскую школу. Войска мае бараніць пэласці Польшчы, бараніць ле граніцаў, але мы Беларусы ня маем ахвоты бараніць Польшчу, каторая нас пераследуе.

Нас бяз нас падзялілі, разарвалі нашу зямлю на часці, душаць нас гаспадарска, палітычна й культурна ды яшчэ загадуць плаціць тым, якія хочуць ствараць парадак удзержыць далей. Паліцыя мае найбольш работы з меншасцямі беларускай, літоўскай і ўкраінскай. Трэба сачыць, рабіць пратаколы, садзіць у вострогі, здзекавацца, памагаць паном душыць беларускіх сялянаў, і на ўдзяржаньне такой паліцыі плаціць—той-жа селянін, якога паліцыя карае за ягонае жаданьне людскага жыцця.

Гаспадарскае выдаткі на асвету ня маюць у сабе ніводнай пазыцыі для Беларусаў. Школы, што дае нам улада, маюць на мэце палічыць Беларусаў, забіваць іх культуру, лезці ў іхныя душы і змушаць вучыцца: „królewski szcep piastowy...“ Іншыя выдаткі буджэту нічога добрага нашым сялянам ня прыносяць.

Пасья ўсяго гэтага, якія маюць быць нашыя адносіны да гаспадарскага польскага буджэту? Адказ ясны, мы проці буджэту.

Нашыя паслы ў Сойме павінны галасаваць, ня глядзячы на сьвіст пугі, якую ўзяў у рукі п. Пілсудскі, проці буджэту, запрапанаванага ўрадам. **Б. А.**

Нашая праграма.

(Працяг).

Зямля сялянству бяз выкупу.

„Усе непрацоўныя землі: панскія, гаспадарскае, касцельныя, царкоўныя і іншыя, павінны перайсці ў рукі беларускіх—малаземельных і безземельных сялянаў, бяз розніцы веры, бяз выкупу і на ўласнасць бяз права спекуляцыі зямлёй, у ліку працоўнай нормы, у залежнасці ад якасці зямлі“. Як бачым, Сялянскі Саюз, як сялянская беларуская партыя, дамагаецца ў сваёй праграме падзелу панскай, гаспадарскае, касцельнай, царкоўнай і інш. зямлі між беларускім сялянствам бяз выкупу. Можа хто пытацца, чаму падзел бяз выкупу? Каб адказаць на гэтае пытаньне, трэба глянуць трохи назад—у гісторыю. Спрад доўгіх вякоў, тысяча год таму назад, Беларусы рассяліліся каля рэчкі Дняпра, Дзвіны й Нёмна і іх прытокаў і пачалі мазольнай працай здабываць сабе хлеб. Як толькі перайшлі яны ад эпохі паляўнічай, рыбалоўнай і качовай да земляробства, сталіся гаспадарамі на занятай і выкарчаванай зямлі. З часам, як настаў панскі прыгон, сяляне ня толькі павінны былі ўрабляць зямлю, зь якой хлеб ішоў у сялянскую сям'ю, але й працаваць на пана, які, як самых сялян, так і ўсю зямлю на якой працавалі ся-

ляне, лічыў сваёй уласнасцю. Такім парадкам усе працу выкарчоўкі і вырабленьня зямлі на Беларусі спаўняў беларускі селянін, а вынікамі яго працы карысталіся іншыя—паны.

Гэтая несправядлівасць часткова была спынена скасаваннем паншчыны, але затое вельмі шмат зямлі, на якой працавалі сяляне-Беларусы перайшло на ўласнасць пана, ці гаспадарства або касцёлу ці царквы. Прайшло 60 год і ўжо маем тое, што сялянам не хапае надзелянай зямлі (ўжо і раней не хапала), сяляне проста дупацца на маленькіх кусочках зямлі, бо ня маюць магчымасці выжывіць сваю сям'ю. Рэч ясная, што гэты голад зямлі павінен быць здаволены і селянін малаземельны і бязземельны павінен дастаць зямлю, на якой працівалі пот і кроў яго працяды. Зямлю гэту павінен ён дастаць дарма, бяз выкупу, бо ён яе не прадаў пану, але пан сілай пануючага ладу забраў зямлю ад селяніна бяз выкупу. Гэтакім парадкам зямля павінна вярнуцца ў рукі свайго даўнейшага гаспадара.

Ня можа быць тут ніякай гутаркі аб малаземельных, што выходзяць з іншага краю, ім зямля належыцца але ў сваім краі, там дзе іх дзяды працавалі. У нашай-жа Беларусі зямля павінна перайсці толькі ў рукі сялянаў-Беларусаў, бо яны павінны быць гаспадарамі на сваёй зямлі. У сувязі з гэтым Беларуска Сялянскі Саюз і дамагаецца скасавання якой-баряджэй вайсковага асадніцтва і прыватнай

калянізацыі беларускіх земляў, якія былі праведзены і праводзіцца яшчэ цяпер бяз згоды беларускага сялянства, беларускага народу. Беларускі народ ніколі ня згодзіцца з ніякім асабліва, з ніякай каленізацыяй, бо ён мае замала зямлі для сваіх сялянў; усе землі беларускія, на якіх спрадвечу жыў беларускі народ, павінны перайсці да беларускага сялянства на ўдаснасць, бяз права спекуляцый зямлі.

Цяпер, як-жа гэты пераход павінен ісці? „Падзел зямлі праводзіцца самімі сялянамі праз Сялянскія Зямельныя Камісіі пры Самаўрадах“.

Каб пры падзеле зямлі ня было ашуканства (надуманства), трэба каб гэты падзел праводзілі самі сяляне. З гэтай мэтай сяляне на аснове агульнага, роўнага, простага, патайнага і прапорцыйнага галасавання, выбіраюць сяброў Зямельнай Камісіі. Гэтая камісія вядзе парцеляцыю—падзел зямлі між мясцовымі малазямельнымі і бяззямельнымі сялянамі. Наўперад зямельная камісія аблічае ўсе непрацоўныя землі, якія прызнаны пад разьдзел, аблічае патрэбы ўсіх сялянў і ў залежнасці ад вялікасці прастораў парцеляванай зямлі, ад якасці гэтай зямлі і лічбы кандыдатаў, устаўляе т. зв. працоўную норму для розных катэгорыяў грунтаў. Працоўная норма—гэта ёсць такая колькасць зямлі, якую сам гаспадар з сваёй сям'ёй можа ўрабіць і мець з яе ня толькі даволі сабе хлеба і іншых земляробскіх прадуктаў, але яшчэ мець паўную частку на продаж. Адным словам працоўная норма ёсць тыпам самастойнай (самаздавальнай і прадукцыйнай) гаспадаркі. Працоўная норма ня ўсюды аднолькавая. Там, дзе лепшая зямля, норма будзе меншай, там, дзе горшая зямля, працоўная норма будзе большай. Калі, скажам, у Наваградскім, або Слуцкім павеце на працоўную норму выпадае 18 дзесяцін, то ў Пінскім павеце выпадае болей, можа каля 30 дзесяцін. Гэтакім парадкам зямельныя камісіі будуць праводзіць падзел зямлі, выдзяляючы сялянам працоўную норму ў колькасці, напрыклад, 18—30 дзесяцін у залежнасці ад якасці грунта. Каб сябры зямельнай камісіі спраўна й сумленна вялі працу, будзе над імі контроль зложаны з сялянў, або сялянскага ўраду.

Наагул уся праграма Сялянскага Саюзу імкнецца да таго, каб улада ў Беларусі належала да сялянў і работнікаў. Толькі сялянска-работніцкая ўлада на Беларусі пойдзе на ідэалёгіі працоўных мас, толькі гэтая ўлада сялянў можа правясці падзел зямлі між малазямельнымі і беззямельнымі сялянамі-Беларусамі.

Дык усім сялянам-Беларусам трэба ходацца (бародца) за сваю ўладу. Каб гэтае ходаньне было арганізаваным і карыснейшым, а рэзультаты яго былі скараці відавочныя, трэба каб усе сялянства аглядалася на сваю клясовую Сялянскую Арганізацыю, трэба каб усе сяляне вялі

Зубр у Беларусі.

(Зьявіцца ў сувязі з Нясевескім з'ездам).

Вялікі бык. Астаўся нейкім цудам
Ён ад вайны ў загонах Беларусі;
Жыве сабе з арыстакрацкім брудам
І лесавік яму з паклонам служыць мусе.
«Звод на яго! Пашто быкоў пладзіці?!»
Так кажа нам шмат-хто з паляшучоў:
«Пашто дабро запрацаванае глуміці?
«І гдзе карысць для вёскі жыхароў?»

Тлумачыць пан: «мужычы вашы думкі,—
«Труцень і зубр патрэбны на развод;
«А будзе год калісці такі глумкі,
«Дык тругняў і зуброў сам выгубіць
[народ. *К. Сяляк.*

працу пад Сьцягам Беларускага Сялянскага Саюзу. Іншыя партыі вядуць працу не на карысць беларускага сялянства, хоць яго ашукавалі ўсеякія чужынцы. Дык усе сяляне пад сьцяг Сялянскага Саюзу для барацьбы за зямлю й волю! Няхай жыве Беларускае Сялянства! Няхай жыве Беларускі Сялянскі Саюз!

(Далей будзе).

А. Сяловіч.

З ГАЗЭТАУ.

Аб нацыянальных меншасцях.

З прычыны ўбіўства львоўскага школьнага куратара Сабінскага „Robotnik“ (№ 291) у перадавіцы паміж іншым піша:

„Аб адным толькі нямаш сумлеву: львоўскага трагедыя,—гэта трывожны звон, гэта паказ, што завастраенне нацыянальных адносін у Польшчы дайшло найвялікшае ступені напружэння. Гэтак паказуць з усіх усходніх вайводзтваў. Усюды сярод Украінцаў і Беларусаў расьце ўплыў нацыяналістычных або большавіцкіх элементаў. А галасы шчыра дэмакратычных элементаў, што гатовы супрацоўнічаць з польскім урадам, заціхаюць бяз рэха... у Варшаве.“

„Пяць месяцаў прайшло ад маёвага перавароту. Але кіруючыя цяпер у Польшчы кругі не зрабілі нічога, што-б азначала асноўнаю зьмену ў нацыянальнай палітыцы, не стварылі ані праграмы, ані хоць-бы пляну рэформаў; адкладзена „на пазней“ пытаньне аб нацыянальных меншасцях, ня гледзячы на тое, што жыцьцё не стаіць на месцы, што ў нашых умовах кожны дзень „адкладу“ наварочуе ўсё далей і далей кола гісторыі“.

Паказаўшы на прыклад Чэхаславацкіны, дзе ўвайшлі ў кабінэт два нямецкія міністры, аўтар стаўці кажа:

„Настае момэнт энэргічных дзеяньняў. У праціўным выпадку будзем ваяліцца ўсе глыбей і глыбей у бяздоньне безнадзейнай барацьбы з нацыянальнымі меншасцямі. Перамога дэмакратыі ў Польшчы залежыць між іншым таксама й ад спосабу разьвязаньня нацыянальнай праблемы. Але найгоршым было-б аставацца пры страўсавай мэтодзе аддалаў і адкладаў „на пазлей“.“ Ня маем часу ані мы, ані нацыянальныя меншасці“.

Прыемна чуць парады да лепшага, але няма надзеі, каб у Польшчы насталі зьмены на лепшае ў адносінах да нацыянальных меншасцяў. Аб самых ППС-ах, ворганам каторых ёсць „Robotnik“, трэба сказаць, што хоць яны й пішуць часамі подобныя вышпрыведзенай стаўці, але й самі яны прыймаюць учасьце ў удзеіх беларускага народу. У цяперашнім польскім урадзе, як у шмат якіх ранейшых, ёсць міністрам пэпэс Марачэўскі, але ён нічог усенькі, ня робіць каб зьменшыўся ўдзел на нацыянальных меншасцяў.

Просім не перакручваць.

У № 34 „Сял. Нівы“ я напісаў стаўцю „Адказ грамадаўскай рэдакцыі“. У гэтай стаўці паміж іншым казалася, што на правіню („Грамады“) паказуе гэтая надзвычайнае льяльнасць да Польшчы і сяброўства з РСЧ і прыязнь да Масквы і то да цяперашняй Польшчы і да цяперашняй Масквы. Каб „Грамада“ была пад бальшавікамі, дык яна там была-б урадовай партыяй“.

Ясна што тутак гутарка *толкі* аб *прыязні* да Масквы. Што-ж датычыць словаў „была-б урадовай партыяй“, дык я хацеў гэтым адзначыць тое, што „Грамада“, як партыя, каторая не змагаецца з бальшавікамі і нават прыяе Маскве, ня была-б пераследавана бальшавікамі, ці іншымі словамі, была-б легалізавана. З усяго тэксту начай і разумець не магчыма. А тым часам эндэцкая газета „Dziennik Wileński“ (№ 245) у стаўці „Przygotowania białoruskie do powstania“, перакруціўшы крыху наш тэкст гэтага, зрабіла фальшывы вывад, што „Сял. Ніва“ называе „Грамаду“ арганізацыяй камуністычнай. А што датычыць словаў: „лягчэйшыя варункі працы ў „Грамадзе“, дык тут „Dz. Wil.“ так сама дае дзіўное й фальшывае высьвешчэнне. Лягчэйшыя варункі працы „Грамады“ робіць ёй польская палітыка і асабліва эндэцыя разам із сваімі „Dzień Wileńskimi“.

Побач з гэтымі фальшывымі „высьвешчэннямі“, „Dz. Wil.“ падае яшчэ іншаю ману, называючы „Беларускі Сялянскі Саюз“ арганізацыяй беларускіх эсэраў, якой ён ня ёсць і ніколі ня быў. *Д. Г.*

Поэтыцкае творства Яакі Купалы.

(Дзеля 20-х угодкаў мюнага літэратурнага творства).

1. Творства лірыка-эпіцкае.

IV. „Спадчына“.

(Гл. № 33 „Сял. Нівы“).

Адзедз П-і „Спадчына“ займаюць апісаньні сялянскага быту й беларускае прыроды.

На т у гэтай, убогай тэмамі краіне прымітыўнае вясковае вэгэтацыі, дзе ўсе гутаркі абяртаюцца каля зямельнага голаду і паспалітых злыбед.

„Па балючай, па вячыстай
„Б'юць усё струне:
„Абяднеў мужык дачыста
„Аж чужь-чужь дыне!“

Як кажа сам поэт у адным із сваіх вершаў („Аб мужычэй долі“ ст. 52),—Купала патрапіў аднак знайсці новыя матывы, новыя мастацкія інвэнцыі...

Ужо ўступны верш гэтага невялікага, бо лічучага толькі 24 старонкі, адзедзелу, посячы назоў „Сявец“ (ст. 45),—зьявртае ўвагу сваёй гомэрыйскай прасьцінэй і сакавітасцяй зь якой апісуе поэт спрадвечную працу сяўбіта, маючую на вёсцы павагу амаль што ня рэлігійнага акту.

На жаль нястача мейсца і вялічэнасць зборніку не дазваляюць на прывядзеньне найлепшых адрывкаў з гэтага і іншых вершаў, прымушаючы арганізацыю кароткімі нацёмкамі.

Ідучы далей варты спыніцца над вершам „Навука“ (ст. 53), які не адзначаючыся літаратурнымі вартасцямі, цікавым ёсць як яшчэ адзін рашучы крок на тым шляху няверы і бунту проці Бога, на які ўступіў Купала, пішучы верш п. н. „Цару Неба і Зямлі“ (ст. 41), закон-

чучы першы адзел зборніку, аб якім мы ўспаміналі ў папярэдняй частцы нашага артыкулу.

Гэная нявера зьяўляецца адной із складаных частак тага духовага процэсу, які выклікаў у рэзультате бальшавізацыю псыхікі Купалы, на шчасьце, частковую толькі, выклікаючую глыбокія й балючыя konflikты ў душы поэты і раздвоенасць ягоных імкеньняў, што пабачым ясьней у апошнім Купаліным зборніку: „Безназоўнае“.

Зь іншых вершаў гэтага адзедзелу заслугоўць на ўвагу: „У хорамае“ (ст. 57), закранаючы спрадвечную тэму соцыяльных контрастаў і вызначны арыгінальнай, наррацыйнай хвормай і дасканальным, паміма ляконізму, малюнкам фэадальнага быту; „Ідзе вясна“ (ст. 58)—адметны сваім глыбокім пэсымізмам; вершу гэтаму барджэй было-б месца сярод імпрэсіяў, чымся сярод малюнкаў прыроды; „На полі тае“ (ст. 59)—сьпеўны, поўны пацучыя верш, у якім поэт яшчэ раз кліча свайго, цёмнага брата будзіцца і ўставаць барджэй за сну няволі; „Вясна“ (ст. 60)—слаба літаратурна, але цікавы сваім ономатопэяй; „Запела вясна сваю песьню“ (ст. 61)—у вершы гэтым душа поэты, абыходзячы вясновай парой родных гоні, утрымлюецца на ўзьмежку сялянскага шчура і прыглядаецца да спрадвечнае працы беларускага ратая; вась як малое гэнюю сцэну ўзварушаны поэт:

„І шумам задумнага лесу,
„І шчэбетам птушак шчасьлівых
„Запела вясна сваю песьню,
„Запела на збуджаных нівах.
„Выходзіць селянін на поле,
„Зямлю ўдымае сахою...
„О колькі тэй веры, надзеі!
„О колькі сьвятога спакою!“

Агранічучыся вышпрыведзеным адрывкам гэтага прыгожага і музыкака вершу, праройдзем да іншых вершаў: „Летам“ (ст. 62)—цікавы спецыяльным падборам слоў і сваім скочным, іскрыстым тэмпам; „У дароге“ (ст. 65)

—зьявртае ўвагу арыгінальным зьместам, якім зьяўляецца апісаньне адзінотнага падарожжа непагоднай, вясеньняю почкаю з усімі яе сумамі й трывогамі; „Удосветак“ (ст. 67)—адзін зь лепшых вершаў гэтага адзедзелу; зьмест яго на палову казачны: маладая папрадуха прадавіта ўстаўшы ў досветак заседа пры вераценцы, засьвяціўшы газьніцу; за вокнамі хаты шале непагода; пуцінаю сярод балот ідзе здалёка падарожны, выглядаючы збаўчага вогніка, які-б паказаў дарогу; душа папрадухі інстыктоўна чуе, што хтосьці сьпяшаецца да яе, яна лятучыць аб суджоньне, аб каханьні і заснуўшы бачыць ува сьне ўжыцьцёўленьне сваіх мар—лятуценьяў..

На гэтым абрываецца верш і чытар так і не даведаецца ніколі, ці ўратаваўся далёкі падарожны, ці мо' загінуў?

Гэты спосаб, сьвядома ўжыты поэтам, толькі павялічае ўражаньне і прыдае казачнасьці вершу.

Зачыняе адзедзел вялікі верш „Палюджанне“ (ст. 69), належачы да катэгорыі містычна-сымбалічных вершаў зь імгліста-непакоючым зьместам, якіх ужо некалькі прыводзілі мы ў папярэдніх частках нашага агляду.

Верш гэты, найлепшы ў гэтым адзедзеле, апісуе сумны лёс вясельнага паезду, які загінуў сярод сьнежнае завеі...

Вось яго пачатак:

„Распаўзлася ва абшары
„Сьцюжным пухам, сьцюжнай марай
„Папаўзуха — завіруха —
„Злога духа злыб духа“.

Ужо гэты невялічкі адрывак дае давольнае паняцьце аб арыгінальнасьці гэтага вершу, у якога структуры (разьмер вершу; падбор слоў і г. п.) сразу чуваць уплывы твораў Конопніцкай.

Гэтым канчаем агляд другой часткі, гэтага, ледзь што зусім нязнамага віленскім беларусам,—зборніку. *Я. Сьветазар.*

(Далей будзе).

Найважнейшая справа. З Радавае Беларусі.

(Да студыяў беларускае мовы).

(Гл. № 35 „Сял. Нівы“).

Цяперашні стан навуковых дасьледзінаў беларускае мовы.

Дзеля навуковых дасьледзінаў беларускае мовы зроблена яшчэ ня шмат і вельмі мала зроблена дзеля папулярнага гэтых дасьледзінаў.

І цяперака ў гэтым кірунку робіцца вельмі мала.

Навука беларускае мовы ў Рад. Беларусі.

Інстытут Беларускае Культуры ў Менску займаецца пакуль што толькі збіраньнем матар'ялаў. Хто ведае калі забраныя матар'ялы будуць выкарыстаныя. Дагэтуль нямаш на гэта ў Інбелкультце беларускіх філэлагаў.

На лепшай справа і ў Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце ў Менску. Ёсьць тамака людзі ўсёй душой адданія беларускаму народу й ягонай мове, але ім не стае філэлагічнага прыгатаваньня. Сьлёта тамака справа налешчала тым, што да ранейшых профэсараў запрошаны з Адэсы малады ўкраінскі філэлаг Бузук. Гэта добра, але гэтага мала. Проф. Бузук на новай чужой ніве адзіна справіцца. Побач із ім патрэбныя яшчэ філэлагі Беларусі. Калі-б гэтак было, дык рабачым на беларускай ніве ў Радавай Беларусі ня трэ' было-б перажываці няпрямых часінаў...

Наагул трэба сказаць, што пакуль у Інстытуце Беларускае Культуры ў Менску, у Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце ў Менску, у Дзяржаўным Унівэрсытэце ў Смаленску студыі беларускае мовы ня будуць пастаўлены на належна вышыню, датуль ізь беларусізацыяй будзе нягодна.

Заграніцай яшчэ гарэй.

Нямаш, адаецца, жаднага ў-ту заганіцаю, дзе-бы беларуская мова выкладалася як асобны прадмет. Нядаўна ў у-це ў Брэславе (Нямеччына) выкладаў беларускаю мову проф. Абіхт але зь ягонай сьмерцай лекцыі беларускае мовы спыніліся. Успаміны сяды-тады на лекцыях славянскае філэлагі беларускіх асаблівасьцеў і прыводжаньне напару прыкладаў ізь беларускае мовы даюць слухачом зусім малое веданьне. Аб знацьцю з гэтакага вучэньня, ведама, й казаць няма чаго. Той толькі з абсалювэнтаў заганічных унівэрсытэтаў можа быць беларускім лінгвістам, хто, не абмежуючыся вымаганым, на аснове здабытае веды з агульна-славянскае філэлагі, сам сыстэматычна студуе беларускаю мову.

У Заходняй Беларусі справа ня лепшая.

У ў-це Сьцяпана Батуры беларуская мова зусім ня выкладаецца, таксама як ня выкладаецца тамака нічагусенькі аб Беларусі і Беларусі. Дзеля гэтага, ведама, што навет тыя студэты, каторыя паканчалі беларускія гімназіі, веды аб сваім народзе маюць малыя. А тыя, што прыйшлі ў унівэрсытэт ізь іншых гімназіяў нічагусенькі аб родным народзе ня ведаюць. Прыймаючы над увагу, што Вільня ё цэнтр беларускага жыцьця Заходняе Беларусі, што адгэтуль разыходзіцца беларускае сьвятло па ўсім краю, у Вільні канечне трэба стварыць беларускаю вышшаю школу. Цяперака гэт'кай школай маглі-б быць

Вышшая Курсь Беларускае мовы,

як беларускае дапаўненьне ў-ту Сьцяпана Батуры. Праграма гэтакіх курсаў павінна была-б аднавадаць праграме філэзофічнага (гуманістычнага, гісторычна-філэлагічнага) факультэту ў-ту. Спачатку на гэтакіх курсах выкладаліся-б толькі тыя прадметы, якіх нямаш у вільніскім у-це, г. зн.: 1) беларуская мова, 2) літаратура 3) гісторыя Беларусі і апроч таго 4) філэзофія, як прадмет надзвычайнае вагі. Запраўднымі студэнтамі былі-б: а) матурысты і б) вучыцалі, што скончылі вучыцельскаю сэміварыю. Студэты павінны былі-б мець індэксы, адаваць пераходныя й гаспадарсцьвенныя экзамены, даставаць дыплёмы. Наагул усё мела-б быць так, як у ўнівэрсытэце.

Магчыма, што з дыплёмамі нашых курсаў не захацела-б лічыцца польская ўлада, але Беларусі і наагул бесстароньня людзі зь імі ўсюды лічыліся-б.

Гэтакія курсы мелі-б вялізарнае значэньне. Дзеля адраджэньня Заходняе Беларусі яны канечне патрэбныя.

(Далей будзе).

Акадэмічная Конфэрэнцыя ў Менску.

„Голас Беларуса“ наказуе: „Зь ініцыятывы Інстытуту Беларускае Культуры ў Менску з 14-га па 21-га лістапада будзе Першая Беларуска Акадэмічная Конфэрэнцыя.

На конфэрэнцыю запрошаны ўсе выдатнейшыя беларускія навукова-культурныя, працаўнікі як з БССР, СССР, УССР, так і з-за-межаў, бяз розьніцы іхніх палітычных паглядаў і кірунку.

Запрошаны таксама і навукова-літэрацкія сілы іншых нацыянальнасьцяў, калі яны выявілі сваю зацікаўленасьць у акадэмічным і культурна-літэратурным жыцьцю Беларускага народу.

Зь Ленінграда ІБК запрасіў — акадэмікаў П. А. Лаўрова і Е. Карскага і профэсараў — Б. Ляпунова, Л. Шчэрбу, Гарчынскага і А. Сэржпутоўскага. З Масквы — проф. П. Растаргуева і Д. Ушакова і акадэміка Дурнова.

З Кіева і Адэсы — акадэміка А. Крымскага, профэсараў — Курылу, Тышчэнку, Ганцава, Немчынава, акадэміка Тамсона і проф. Грушэўскага.

Пастаноўлена запрасіць зь Нямеччыны наўчонных філэлагаў — Фастэра і Бэрнэкера, з Прагі (Чэха-Славаччына) — Гуера, А. Беліча з Белграду (Паўднёва-Славія), з Польшчы — Бодуэн дэ Куртэнэ і Яна Развадоўскага (Кракаў), паэту Я. Райніса з Рыгі (Ляцьвія) і прадстаўніка эстонскага ў-ту“.

Каля 10-ці вільніскіх Беларусаў, што працуюць на беларускай навуковай або літэратурнай ніве так сама дасталі запысы на вышпмненую конфэрэнцыю. Як мы даведліся, Беларускае Навуковае Т-ва ў Вільні паслала Інстытуту Беларускае Культуры пропазыцыю, каб конфэрэнцыя была адложана на Каляды, бо цяперака вельмі цяжка выбрацца ў Менск.

Падавайце дэкларацыі на беларускія ўрадовыя школы!

Дэкларацыі і ўсе інструкцыі на жаданьне высылае:

- а) Беларускі Інстытут Гаспадаркі й Культуры (Wilno, Zawalna 7 m. 8) і
- б) Т-ва Беларускай Школы (Wilno, Wileńska 12 m. 6).

НАВІНЫ.

Суд над „Сялянскай Нівай“ Рэдактар „Сялянскае Нівы“ пацягнены да адказнасьці за зьмяшчэньне ў №35 газэты артыкулаў: „Палітыка польскага ўраду“ і „Наша праграма“.

Улада звайшла ў гэтых артыкулах праступкі проці 129, 154 і 263 арт. К. К.

Вечарына беларускага хору. У нядзелю 31 кастрычніка з прычыны 5-х ўгодкаў істанаванья беларускага касцельнага хору, адбылася вечарына. Апроч сяброў хору былі запрошаны госці. Праграма злажылася з беларускіх песьняў, танцаў і гарбаткі.

У студэнтаў Беларусаў. Беларускі Студэнскі Саюз-у Вільні пачаў працу ў сьлетнім школьным годзе.

Сэкрэтарыят Б. С. Саюзу (Віленская 12, п. 6) адчынены ў аўторкі, чэцьверы і суботы ад 2 да 6 гадз. папал.

Ад 1-га кастрычніка с. г. Бел. Студ. Саюз пачаў раэстрацыю новых сяброў.

Дэнатураваны сьпірт на картачкі. Комэндант поліцыі м. Вільні падняў пытаньне аб продажы дэнатураванага сьпірту на картачкі. Патрэбу гэтага комэндант даводзіць тым, што людзі п'юць дэнатураваны (сапсаваны, каторы ўжываецца толькі на паденьне) сьпірт, трудяцца ад яго і робяць нападкі, а тымчасам уявдзеньне картачкаў павялічыла-б даход скарбу, бо тыя, што п'юць дэнатурат, пілі-б тады дарожны чысты сьпірт.

Пусташэньне беларускіх лясоў. Паміж фінансавай англіцкай групаю, польскай экспозытураю, каторай ёсьць польская супалка дрывяная „Century“ і міністэрства земляробства дайшло да паразуменьня, на якіх прынцыпах супалка будзе далей экспloatаваць беларускія пущы: Белавескаю, Слонімскаю, Бакичанскаю і Горадзэнскія лясы.

Пакушэньне на парахоўню? Надовячы жаўнер, вартуючы ля парахоўні, выстралам павзаў калавур, каб задзьержыць двою чалавекаў, што круціліся каля парахоўні і на крык ягоны пусьціліся ўцекі. Злавідзь гонных людзёў не ўдалося.

Ліст прот. В. Гапановіча. Прот. В. Гапановіч, аб якім ходзілі чуткі, што маіцца перайсьці ў вунію, напісаў у „Віл. Утро“ адкрыты ліст, у якім станоўка прычыць гэтым чуткам. Паміж іншым прот. В. Гап. кажа: „Рух, на чале каторага стаіць Маразоў, ня можна назваць ані вуніяй, ані „Усходнім абрадам“, а проста марозаўскай спробаю... Як бязьдэйны, марозоўскі рух не пацягнуў Вас, а мяне й пагатове ня цягне“.

Наша газэта аб Марозаве гэта ўжо даўно пісала.

Асвабоджэньне ад падатку. Паводле цыркуляру міністра фінансаў рамеснікі ізь сьвядоцтвам VIII катэгорыі і маючы толькі аднаго работніка, асвабоджаны ад аплаты падаткаў ізь звароту. А хто зь іх ня мае работніка і сам толькі робе—не павінен выкупляць і самога сьвядоцтва. Гэтакія рамеснікі, калі заплацілі падатак, маюць права ўзяць яго назад.

Вільня галее. Цяперака ў Вільні аддаюцца ў наймо памяшчэньні пад 520 магазынаў, але ніхто ня хоча наймаць. Часьць памешчанняў пустуе ўжо болей паўгода. Вось да чаго вядзе польская політыка!

Заява Ліцьвіноў. Мясцовая ўлада дастала заяву 19 вёсак Сьвянцыйскага павету, праз Літоўскі Комітэт у Вільні, у справе зачынення прыватных літоўскіх школаў Т-ва „Rytas“. Школьны інспэктар зачыніў гэныя школы з тае прычыны, што быццам вучыцалі ня маюць кваліфікацыяў. Прашэльнікі дамагаюцца ўрадовых школаў зь літоўскай выкладавай моваю, або дазваленьня вучыць ранейшым вучыцалём Т-ва „Rytas“.

З Польшчы.

Выдаткі Польшчы на армію й асьвету.

Дырэктар гіпотэчнага банку ў Кракаве Пайгерт улажыў цікаўнаю статыстыку выдаткаў дзесяціх гаспадарстваў на армію й асьвету. Сярод гэтых гаспадарстваў Польшча займае першае месца. Выдаткі на армію складаюць—у Аўстрыі—8 цэлых 3 дэс. проц. гаспадарсцьвенага бюджэту, Румыніі—13,6 (13 цэлых 6 дэс. проц.), Англіі—14,5, Даніі—15,6, Гішпаніі—17,9, Чэхаславацкыні—21,3, Францыі—25,4, Японіі—29,3, Ляцьвіі—33,1 і Польшчы—36,2 процэнта. Выдаткі на асьвету: Гішпанія—2 проц. бюджэту, Англія—6,1 (6 цэлых 1 дэс. проц.), Аўстрыя—6,2, Румынія—7,7, Японія—7,9, Францыя—9,5, Ляцьвія—9,8, Чэхаславацкыня—9,9, Данія—16 і Польшча—16,5 проц. Пры гэтым дырэктар Пайгерт дадае, што ўсе казанья гаспадарствы багатшыя за Польшчу.

Ведама, што грошы выданья на армію, — гэта страчаныя грошы. Але Польшча выдае значны процэнт свайго бюджэту (меней паловы таго, што выдае на войска) на асьвету, значыцца выглядае, як-бы на справу добраю. І гэта запраўды было-б так, калі-б у Польшчы ўсе народы аднолькава карысталіся асьветаю. А тым часам гэтага нямаш. У той час як у Польшчы грошы запраўды йдуць на асьвету, у Заходняй Беларусі, Усходняй Ліцьве і інш.,—адным словам у краях так званых нацыянальных меншасьцяў грошы йдуць не на асьвету, а на цяменьне, на тое, каб, вучачы ў чужой польскай мове і адрываючы ад свайго народу, калечыць нашых дзяцей. Гэтакім парадкам беларускі народ за свой крываваы грош, зьбіраны зь яго ў хворме розных падаткаў, дастае ня хлеб, а камень.

Што будзе зь зямельнай рэфармай?

Варшаўскі корэспандэнт англіцкай газэты „Times“ наказуе, што на сэкрэтай зборцы ў Нясвежу ў замку князёў Радзівілаў, на якой было каля 100 асобаў вялікіх паноў, разглядалася пытаньне, аб каранаваньню марш. Пілсудскага за караля Польшчы. Гэтая вестка выклікала вялікаю цікавасьць у Парыжы, дзе яе перадрукавалі францускія газэты.

У сувязі з гэтым цікаўна, што ворган вільніскіх монархістаў „Słowo“ памясьціла рысунак, што прадстаўляе караля Станіслава Аўгуста ля марш. Пілсудскага а над ім польскаю каронаю.

У сувязі з гэтым цікаўна, што марш. Пілсудскага ў Радзівілаў у Нясвежу, ходзяць яшчэ і іншыя чуткі. Газэты кажуць, быццам Польшча дастае ў Англіі пазыку 1 мільярд залатовак пад заклад земляў князёў Радзівілаў, Сапегі, Любомірскіх і іншых. У сувязі з гэтым павінна быць адменена ў Польшчы зямельная рэфарма.

Прысылайце грошы на падпіску.

Ніколі ня зьніштажай сваей роднай газэты. Прачыташы дай яе суседу.

